

Odborný styl

Kompozice a koherence textu

Mgr. Dana Hlaváčková, Ph.D.

PLIN058

Pojem stylu

- užití jazyka v komunikaci (v různých situacích)
- slohotvorné procesy
  - **výběr** jazykových prostředků z konkurenčních množin (v závislosti na situaci)
  - **spojovací** schémata

„Přijď.“

„Byli bychom rádi, kdybys přišel.“

„Ať už jsi tady!“

Základní klasifikace stylů

- jazyk **mluvený**
- jazyk **psaný**

- styly **objektivní**
- styly **subjektivní**

Základní klasifikace

Stylové rozvrstvení slovní zásoby

- **spisovný jazyk** (*slunce*)
- **nespisovné útvary** – tradiční teritoriální dialekt, interdialekt, obecná čeština (*slunko*)
- **poloútvary národního jazyka** – profesní mluva, slang, argot (*zoncna*)

Funkční styly

- běžně mluvený, prostě sdělovací
- administrativní, jednací
- publicistický
- **odborný**
- umělecký

Odborný styl – klasifikace vědeckých textů

- **vědecké** – specializovaný vědecký pracovník (nové poznatky – článek ve sborníku, monografie)
- **naučné** – odborník, širší zaměření, aplikační sféra (články)
- **popularizační** – odborník, publicista – široká odborná veřejnost
- **učební** – odborník – student (učebnice, skripta)

Odborný styl – hlavní rysy

- spisovný jazyk
- výrazy stylově neutrální
- odborná terminologie
- věcná správnost, objektivnost, přehlednost, přesnost
- cizojazyčné vlivy
- zkratky, vzorce, schémata, tabulky, grafy
- odkazy na literaturu, citace, poznámkový aparát
- synonyma – opakovaný výskyt téhož předmětu

Odborný styl – jazykové prostředky

- **autorský plurál** – 1. os. mn. č., skromnost, zdvořilost
- **autorský singulár** – 1. os. j. č.
- **pasivní konstrukce** – opisné pasivum,
jsou zmíněna fakta; je věnována pozornost; práce je zaměřena na...; byly zjištěny výsledky
- **zvrtné pasivum** – obecně známé a přijímané poznatky,
obvykle se má za to; pokládá se za možné; mezi programovací jazyky se obvykle zahrnují...; soudí se, že...
- **zcela neosobní** – autor zcela v pozadí
Ize předpokládat; je možné zvážit; jak již bylo řečeno; je zřejmé, že...; je všeobecně známo, že...

Kompozice a koherence textu

- **kompozice**

- skládání, uspořádání prvků v celek
- uspořádání jednotlivých složek textu
- výstavba textu, vztah mezi částmi a celkem

- **koherence**

- souvislost, spojitost, tematická posloupnost
- obsahová souvislost částí textu
- soudržnost textu z hlediska fungování celku

Kompozice – členění textu

- **horizontální**
  - vnější lineární členění
    - začátek (uvádí téma textu, zapojuje text do kontextu)
    - střed (informační jádro)
    - závěr (shrnutí, výsledky, důsledky)
  - *kapitoly, podkapitoly, odstavce, věty, nadpisy*
- **vertikální**
  - vnitřní nelineární členění
  - hierarchie informací a faktů
  - hierarchie podstatných a doplňujících informací
  - *poznámky pod čarou, vysvětlivky, grafy, tabulky, výčty, obrázky*

Kompozice odborného textu

- **PROBLÉM – ŘEŠENÍ**
- **SITUACE – MOŽNOSTI – NÁVRHY**
- **TVRZENÍ – NESOULAD – KRIZE – HLEDÁNÍ –
NOVÉ ŘEŠENÍ**
- **ÚVOD (co?) – MATERIÁL A METODY (jak?) –
VÝSLEDKY (zjištění?) – DISKUZE (co to znamená?)**

Koherence textu – tematická posloupnost

- souvislost, spojitost, návaznost, **TÉMA – RÉMA**

Všechny uvedené postupy mají ovšem omezenou platnost.

- **navazování** – prostý výklad, technický popis

Všechny uvedené postupy mají ovšem pouze omezenou platnost. Ta je ovlivněna především častými aktualizacemi softwaru. Takový přístup výrobce značně poškozuje uživatele.

- **průběžné téma, odvozování** – popis jednoho jevu, přidávání nových charakteristik, různé úhly pohledu

V těchto letech se technika počala bouřlivě rozvíjet. Vysoké technické úrovně dosáhly programově řízené stroje. V teoretické oblasti byla vypracována obecně platná teorie řízení.

Koherence textu – tematická posloupnost

- **rozdílení rozštěpeného tématu**

Výroky mohou být pravdivé, nebo nepravdivé. Je-li výrok pravdivý, říkáme, že ... Je-li nepravdivý, pak...

- **výčty (pozor na rozsáhlé texty)**

Pravidla pro psaní odborné práce:

- přehlednost;

- nadpis;

- podpis.

Lexikální prostředky koherence textu

- **opakování a nahrazování**
  - **opakování** podstatných jmen (často s odkazovacími výrazy)
    - *tento software, uvedené postupy, výše zmíněný program*
  - **zobecňující** podstatná jména
    - *příčina, důvod, cíl, smysl, problém, záležitost, fakt*
  - **synonyma**
    - *zákazník/klient, software/programové vybavení, implementace/včlenění/doplnění*

Lexikální prostředky koherence textu

- **navazování** (odkazování na předchozí text)
  - **anafora**
    - *Zákazníci se patrně rozhodnou přejít na jinou platformu.*
Tou by mohl být...
  - **katafora**
    - *Při zpracování tématu jsme narazili na zajímavý problém.*
Ukázalo se, že...
  - **konektory**
    - spojky, částice – *a tedy, vždyť, vlastně, přece, protože...*

Koherence textu – obsahově-logické vztahy

- **nominalizace** – *protože je tento program složitý/kvůli složitosti programu/pro složitost programu/z důvodu složitosti programu*
- **příčina/důvod** – *protože; poněvadž; kvůli tomu, že; vzhledem k tomu, že; z toho důvodu; vlivem; působením; následkem; díky; zásluhou; vinou*
- **podmínka** – *jestli(že); je-li; kdyby; když; pokud; za předpokladu, že; v případě, že; za podmínky, že*

Koherence textu – obsahově-logické vztahy

- **přípustka** – *přestože; třebaže; ačkoli; v rozporu s tím, že; navzdory tomu, že; přes pochybnosti; proti očekávání...*
- **účel** – *aby; z toho důvodu; za účelem; s cílem; pro dosažení tohoto cíle je zapotřebí...*
- **časové vztahy**
  - předčasnost (*zpočátku, nejdříve, v první řadě – potom, poté*),
  - současnost (*mezitímco, zatímco, během, současně*),
  - následnost (*následně, nakonec*)

Co nepsat

- *samo o sobě, sám o sobě*
- *jako takový*
- *přijde mi*
- *jde vidět*
- *ukážeme si*